

IX. ZASTARA I ROKOVI PLAĆANJA

1. ZASTARA

Institut zastare uređen je **Zakonom o obveznim odnosima** (Nar. nov., br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22. i 155/23.; dalje: ZOO) kao općim propisom, a predstavlja protek zakonom određenog vremena, nakon kojeg dužnik stječe pravo odbiti ispunjenje obveze zbog vjerovnikova pasivnog držanja u vremenu kada je bio ovlašten zahtijevati ispunjenje obveze. Nastupom zastare ne prestaje tražbina vjerovnika, niti obveza dužnika, već vjerovnik gubi pravo da zastarjelu tražbinu ostvari prisilno (putem suda ili drugoga nadležnog tijela), protiv volje dužnika. Ističemo kako sud i druga nadležna tijela ne paze na zastaru po službenoj dužnosti, već se dužnik na nju mora pozvati isticanjem prigovora zastare u možebitnom parničnom, izvanparničnom, ovršnom ili drugom postupku.

U skladu s odredbom čl. 215. ZOO-a zastara (odnosno zastarni rok) počinje teći prvog dana poslije dana kad je vjerovnik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze, odnosno prvog dana nakon dana dospijea

tražbine. Zastara nastupa kada protekne zakonom određeno vrijeme u kojem je vjerovnik mogao zahtijevati ispunjenje obveze (kada istekne posljednji dan zastarnog roka). Zastarni rokovi propisani su prije svega ZOO-om, kao općim propisom, ali i posebnim propisima: Općim poreznim zakonom (Nar. nov., br. 115/16., 106/18., 121/19., 32/20., 42/20. i 114/22.), Zakonom o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 125/11., 152/11., 111/12., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22., 114/22., 18/23. i 130/23.), Zakonom o mjenici (Nar. nov., br. 74/94. i 92/10.), Zakonom o radu (Nar. nov., br. 93/14., 127/17., 98/19., 151/22. i 64/23.) i dr.

Napomena: Opširnije o zastari kao i zastarnim rokovima možete pročitati u časopisu RRiF, br. 12/14. str. 246., br. 7/15. str. 168., br. 11/18. str. 209., br. 12/18., str. 238. i br. 9/20., str. 116., br. 5/21. str. 187 i 7/21. str. 174.

U nastavku se daje tablični prikaz zastarnih rokova prema odredbama nekih propisa:

Tablica 1. Zastarni rokovi prema Zakonu o obveznim odnosima

Red. br.	TRAŽBINA	ROK ZASTARE	OD KADA TEČE ROK ZASTARE
1.	OPĆI ZASTARNI ROK – sve tražbine za koje nije propisan poseban rok zastare	5 godina	Dan nakon dospijea (zakašnjenja), ako se obveza sastoji u činjenju (ispunjenju) Dan nakon što je dužnik postupio protivno obvezi, ako se obveza sastoji u nečinjenju (propuštanju neke radnje) ili trpljenju (trpljenju tuđa radnje)
2.	POVREMENE TRAŽBINE a) tražbine povremenih davanja	3 godine	Od dospelosti svakog pojedinog davanja
	b) samo pravo iz kojeg proistječu povremene tražbine	5 godina	Od dospelosti najstarije neispunjene tražbine (najstarijeg neispunjenog davanja)
3.	MEĐUSOBNE TRAŽBINE IZ UGOVORA O PROMETU ROBE I USLUGA (tražbine iz trgovačkih ugovora)	3 godine	Od svake isporuke robe, izvršenog rada ili usluge, i to odvojeno za svaku isporuku robe, izvršen rad ili pruženu uslugu
4.	TRAŽBINE ZAKUPNINE I NAJAMNINE	3 godine	Dan nakon dospijea (zakašnjenja), neovisno plaća li se povremeno (mjesečno, tromjesečno itd.) ili jednom godišnje
5.	TRAŽBINA NAKNADE ŠTETE a) izvanugovorne	3 godine	Od kada je oštećeni doznao za štetu i osobu koja je štetu učinila – subjektivni rok
		5 godina	Od nastanka štete – objektivni rok
	b) počinjene kaznenim djelom	Kad istekne vrijeme određeno za zastaru kaznenog progona, ako je za kazneni progon predviđen dulji rok zastare	
	c) ugovorne	Za vrijeme određeno za zastaru obveze čijom je povredom šteta nastala	

Red. br.	TRAŽBINA	ROK ZASTARE	OD KADA TEČE ROK ZASTARE
6.	TRAŽBINA NAKNADE ZA: a) struju, vodu, grijanje, dimnjačarske usluge, plin, čistoću – za potrebe kućanstva b) radio i televizijsku pristojbu c) telefon, poštanski pretinac d) pretplatu za povremene tiskovine	1 godina	Od dospelosti svake pojedine tražbine (zastara teče iako su isporuke ili usluge produljene)
7.	TRAŽBINE a) utvrđene pravomoćnom sudskom odlukom (nagodbom), odlukom (nagodbom) drugoga nadležnog tijela, ili javnobilježničkim aktom	10 godina	Od roka (navedenog) u sudskoj pravomoćnoj presudi
	b) povremene tražbine koje proistječu iz takvih odluka (nagodbi)	3 godine	Kao pod red. br. 2 (povremene tražbine)
8.	TRAŽBINE IZ UGOVORA O OSIGURANJU: 1. Ugovaratelja (osiguranika) a) životnog osiguranja b) iz ostalih ugovora o osiguranju	5 godina 3 godine	Od prvog dana nakon proteka kalendarske godine u kojoj je tražbina nastala; iznimno, od saznanja za nastup osiguranog slučaja, ako zainteresirana osoba dokaže da nije znala da se osigurani slučaj dogodio, ali u svakom slučaju zastara nastupa za 10 godina kod životnog osiguranja, a kod ostalih za 5 godina
	2. Osiguratelja iz ugovora o osiguranju	3 godine	
	3. Neposredan zahtjev treće osobe prema osiguratelju	Zastarijeva za isto vrijeme za koje zastarijeva njegov zahtjev prema osiguraniku odgovornom za štetu	
8.	4. Regresni zahtjev osiguratelja prema trećoj odgovornoj osobi	Zastarijevanje počinje teći kad i zastarijevanje osiguranika prema toj osobi i navršava se u istom roku	
9.	REGRESNI ZAHTEJ POSLODAVCA PREMA RADNIKU	6 mjeseci	Od dana kada je šteta popravljena
10.	PRAVO ZAJMOPRIMCA DA TRAŽI PREDAJU STVARI	3 mjeseca	Od dolaska zajmodavca u zakašnjenje, a u svakom slučaju za godinu dana od sklapanja ugovora
11.	PRAVO PRIMATELJA UPUTE DA ZAHTIJEVA ISPUNJENJE OD UPUĆENIKA	1 godina	Kad upućenik prihvati uputu; ako ju je prihvatio prije nego što je dana primatelju upute, onda kad primatelju bude dana
12.	TRAŽBINE NAKNADE ŠTETE POSUDITELJA I POSUDOVNICA	6 mjeseci	Od dana povrata stvari
13.	REGRESNI ZAHTEJ PRAVNE OSOBE PREMA OSOBI ODGOVORNOJ ZA ŠTETU	6 mjeseci	Od dana kad je šteta popravljena
14.	TRAŽBINA POPRAVLJANJA ŠTETE PROUZROČENE NEISPRAVNIM PROIZVODOM	3 godine	Od dana kad je oštećenik saznao (ili morao saznati) za štetu, neispravnost i osobu proizvođača; pravo se gasi u roku od deset godina od dana stavljanja proizvoda u promet, osim ako je u tom roku pokrenut postupak

Tablica 2. Zastarni rokovi prema Općem poreznom zakonu

RED. BR.	TRAŽBINA	ROK ZASTARE	OD KADA TEČE ROK ZASTARE
1.	PRAVO POREZNOG TIJELA NA UTVRĐIVANJE POREZNE OBEZE (uključujući i kamate)	6 godina	Istekom godine u kojoj je nastala porezna obveza (nastanak porezne obveze uređuje se posebnim poreznim propisima)
2.	PRAVO POREZNOG TIJELA NA NAPLATU POREZA (uključujući kamate, troškova ovrhe i novčane kazne)	6 godina	Istekom godine u kojoj je porezni obveznik sam utvrdio poreznu obvezu ili istekom godine u kojoj je postalo izvršno rješenje kojim je porezno tijelo utvrdilo poreznu obvezu
3.	PRAVO POREZNOG TIJELA NA OBAVLJANJE POREZNOG NADZORA	3 godine	Od početka tijeka zastare prava na utvrđivanje porezne obveze (istekom godine u kojoj je nastala porezna obveza)
4.	PRAVO POREZNOG OBEZNIKA NA POVRAT POREZA	6 godina	Istekom godine u kojoj je porezni obveznik stekao pravo na povrat

Tablica 3. Zastarni rokovi prema Zakonu o trgovačkim društvima

RED. BR.	TRAŽBINA	ROK ZASTARE	OD KADA TEČE ROK ZASTARE
1.	ZAHTEJ j.t.d.-a PREMA ČLANU ZA ŠTETU ZBOG POVREDE OBEZE SUZDRŽAVANJA OD KONKURENCIJE	3 mjeseca	Od dana kada su ostali članovi saznali za povredu obveze – subjektivni rok
		5 godina	Od dana učinjene povrede bez obzira na saznanje – objektivni rok
2.	TRAŽBINE PREMA ČLANOVIMA j.t.d.-a S NASLOVA ODGOVORNOSTI ZA OBEZE DRUŠTVA	5 godina (ako tražbina ne zastarijeva u kraćem roku)	Od prvog dana od dana upisa prestanka društva ili prestanka članstva u društvu upisanog u sudski registar

RED. BR.	TRAŽBINA	ROK ZASTARE	OD KADA TEČE ROK ZASTARE
3.	ZAHTJEV PREMA DIONIČARIMA ZA POVRAT ONOGA ŠTO SU PRIMILI OD DRUŠTVA SUPROTNO ODREDBAMA ZTD-a	5 godina	Od primitka plaćanja
4.	ZAHTJEV ZA NAKNADU ŠTETE PREMA ČLANOVIMA UPRAVE I NADZORNOG ODBORA d.d.-a – primjenjuje se i na d.o.o.	5 godina	Od dana učinjene povrede neovisno o danu saznanja
5.	ZAHTJEV ZA NAKNADU ŠTETE PROUZROČENE ISKORIŠTAVANJEM UTJECAJA U DRUŠTVU	5 godina	Od dana učinjene povrede neovisno o danu saznanja
6.	ZAHTJEV ZA NAKNADU ŠTETE PREMA LIKVIDATORU d.d.-a (koja je prouzročena provedbom likvidacije) – primjenjuje se i na d.o.o.	1 godina	Od brisanja društva iz sudskog registra
7.	ZAHTJEV d.d.-a PREMA ČLANU UPRAVE ZBOG POVREDE PRAVILA O ZABRANI KONKURENCIJE	3 mjeseca	Od kada su ostali članovi uprave i članovi nadzornog odbora saznali za štetnu radnju – subjektivni rok
		5 godina	Od dana kad je radnja učinjena, bez obzira na saznanje – objektivni rok
8.	TUŽBA ZA POBIJANJE ODLUKA GLAVNE SKUPŠTINE	30 dana	Ako je tužitelj bio prisutan na glavnoj skupštini na kojoj je odluka donesena, prvog narednog dana od dana kada je zaključena glavna skupština; ako nije bio prisutan, prvog narednog dana od dana kada je za odluku mogao saznati
9.	TUŽBA ZA UTVRĐENJE NIŠTETNOSTI DRUŠTVA	3 godine	Od dana upisa društva u sudski registar
10.	ODGOVORNOST ČLANOVA DRUŠTVA I ČLANOVA UPRAVE d.o.o.-a ZA RADNJE PRI OSNIVANJU	5 godina	Od dana upisa društva u sudski registar, odnosno od dana štetne radnje, ako je radnja poduzeta nakon upisa
11.	ZAHTJEV PO OSNOVI NEDOPUŠTENIH ISPLATA ČLANOVIMA d.o.o.-a	5 godina	Od dana kada je primljena uplata
12.	ZAHTJEV ZA ISPUNJENJEM ČINIDBE (koja se na temelju poslovnog udjela mora ispuniti) PREMA PRAVNOM PREDNIKU STJECATELJA POSLOVNOG UDJELA	5 godina	Od podnošenja prijave za upis prijenosa poslovnog udjela
13.	ZAHTJEV PREMA ZAKONSKIM ZASTUPNICIMA VLADAJUĆEG DRUŠTVA (za štetu počinjenu u ovisnom društvu pri davanju uputa) I PREMA ČLANOVIMA UPRAVE I NADZORNOG ODBORA OVISNOG DRUŠTVA	5 godina	Od dana učinjene povrede neovisno o danu saznanja
14.	ZAHTJEV PREMA ČLANOVIMA UPRAVE I NADZORNOG ODBORA PRIPOJENOG DRUŠTVA (za štetu nastalu pripajanjem)	5 godina	Od dana objave upisa pripajanja u sudski registar suda sjedišta društva preuzimatelja
15.	ZAHTJEV PREMA ČLANOVIMA UPRAVE I NADZORNOG ODBORA DRUŠTVA PREUZIMATELJA (za naknadu štete na temelju pripajanja)	5 godina	Od dana koji se smatra danom objave upisa pripajanja u sudski registar u kojemu je upisano društvo preuzimatelj
16.	ODGOVORNOST ČLANOVA UPRAVE GOSPODARSKOG INTERESNOG UDRUŽENJA ZA ŠTETU	5 godina	Od dana učinjene povrede neovisno o danu saznanja

Tablica 4. Zastarni rokovi prema Zakonu o radu, Zakonu o čeku i Zakonu o vlasništvu i stvarnim pravima

RED. BR.	PROPIS	TRAŽBINA	ROK ZASTARE	OD KADA TEČE ROK ZASTARE
1.	ZAKON O RADU	Potraživanja iz radnog odnosa	5 godina	Od dana nastupa činjenice na kojoj se temelji potraživanje
2.	ZAKON O MJENICI	a) Svi mjeničnopravni zahtjevi protiv akceptanta	3 godine	Dan nakon dospijeca (zakašnjenja)
		b) Mjeničnopravni zahtjevi imatelja mjenice protiv indosanta i protiv trasanta	1 godina	Od dana pravodobno podignutog protesta, a ako se u mjenici nalazi odredba "bez troškova", onda od dospelosti
		c) Mjeničnopravni zahtjevi indosanta jednih protiv drugih i protiv trasanta	6 mjeseci	Od dana kad je indosant iskupio mjenicu ili od dana kad je protiv njega postupljeno kod suda
		d) Zahtjev imatelja mjenice protiv trasanta, akceptanta i indosanta zbog neopravdanog obogaćenja na štetu imatelja mjenice	3 godine	Primjenjuju se odredbe ZOO-a (od trenutka povećanja imovine)

RED. BR.	PROPIS	TRAŽBINA	ROK ZASTARE	OD KADA TEČE ROK ZASTARE
3.	ZAKON O ČEKU	a) Regresni zahtjevi imatelja čeka protiv indosanata i protiv trasanta	6 mjeseci	Od proteka roka za podnošenje na isplatu
		b) Regresni zahtjevi indosanata jednih protiv drugih i protiv trasanta	6 mjeseci	Od dana kada je indosant iskupio ček ili od dana kada je protiv njega kod suda postupljeno
4.	ZAKON O VLASNIŠTVU I DRUGIM STVARNIM PRAVIMA	a) Pravo služnosti	20 godina	Pravo prestaje ako se nije izvršavalo
		b) Zahtjevi založnog dužnika prema založnom vjerovniku zbog pogoršanja založene stvari te zahtjevi založnog vjerovnika prema založnom dužniku za naknadu troškova	1 godina	Od dana kad je stvar vraćena
		b) Pravo na naknadu nužnih i korisnih troškova poštenog posjednika te pravo na naknadu nužnih troškova nepoštenog posjednika	3 godine	Od dana predaje stvari
		c) Dosjelost – stjecanje vlasništva samostalnim posjedom stvari: pokretnine – posjed koji je zakonit, istinit i pošten	3 godine	Neprekidno samostalno posjedovanje stvari (od dana stjecanja posjeda)
4.	ZAKON O VLASNIŠTVU I DRUGIM STVARNIM PRAVIMA	pokretnine – posjed koji je barem pošten	10 godina	Neprekidno samostalno posjedovanje stvari (od dana stjecanja posjeda)
		nekretnine – posjed koji je zakonit, istinit i pošten	10 godina	
		nekretnine – posjed koji je barem pošten	20 godina	

2. ROKOVI PLAĆANJA

Rokovi ispunjenja novčanih obveza između poduzetnika te poduzetnika i osoba javnog prava u kojima su osobe javnog prava dužnici propisani su odredbama Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (Nar. nov., br. 108/12., 144/12., 81/13.,

112/13., 71/15., 78/15. i 114/22.; dalje: ZFPPN). U drugim odnosima i ugovorima koji nisu obuhvaćeni odredbama ZFPPN-a, primjenjuju se odredbe Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22. i 155/23.; dalje: ZOO) o rokovima ispunjenja.

Tablica 5. Rokovi plaćanja između poduzetnika te poduzetnika i osoba javnog prava.

Novčane obveze – rokovi plaćanja	Propis koji se primjenjuje	Ako rokovi plaćanja nisu među ugovoreni	Dopušteno ugovaranje rokova plaćanja	Iznimno dulji rokovi plaćanja
Poslovne transakcije između poduzetnika	čl. 11. ZFPPN-a	Ispunjenje u roku od 30 dana (bez obveze da vjerovnik dužnika posebno pozove na plaćanje)	Može se ugovoriti rok ispunjenja do 60 dana	Iznimno se može, u pisanom obliku, ugovoriti i dulji rok ispunjenja novčane obveze – najdulje do 360 dana (tzv. robno trgovački kredit)
Poslovne transakcije između poduzetnika i osoba javnog prava u kojima su osobe javnog prava dužnici novčane obveze	čl. 12. ZFPPN-a	Ispunjenje u roku od 30 dana (bez obveze da vjerovnik dužnika posebno pozove na plaćanje)	Može se ugovoriti rok ispunjenja do 30 dana	Može se u pisanom obliku ugovoriti rok ispunjenja najdulje do 60 dana, pod uvjetom da je to objektivno opravdano posebnim značajkama i naravi ugovora
Transakcije i ugovori koji nisu obuhvaćeni odredbama ZFPPN-a (između poduzetnika i fizičkih osoba – građana, fizičkih osoba – građana međusobno itd.)	čl. 173. ZOO-a	Ako rok nije određen ugovorom, zakonom ili naravi posla – ispunjenje po zahtjevu vjerovnika	Stranke slobodno (bez ograničenja) uređuju rokove ispunjenja	

Tablica 6. Tijek rokova za plaćanje

Rok za ispunjenje novčane obveze počinje teći od dana kada je:
– dužnik primio račun ili drugi odgovarajući zahtjev za isplatu ili
– vjerovnik ispunio svoju obvezu (ako nije moguće utvrditi dan primitka računa ili drugog odgovarajućeg zahtjeva za isplatu ili ako je dužnik primio račun ili drugu odgovarajući zahtjev za isplatu prije nego je vjerovnik ispunio obvezu) ili
– istekao rok za pregled predmeta isporuke ako je ugovoren ili zakonom određen rok za takav pregled

Napomena: Detaljnije o rokovima plaćanja može se pročitati u časopisu RRiF br. 11/21, str. 171. i br. 12/21, str. 247. te u časopisu PiP br. 1/22.

Ističemo da, u skladu s odredbom čl. 14. a ZFPPN-a i mišljenjem Porezne uprave (KLASA: 423-08/14-01/69, URBROJ: 513-07-21-01/14-2), od 14. travnja 2014. godine, ZFPPN *ne dira u odredbe propisa kojima je propisana mogućnost obročne otplate, već regulira rokove ispunjenja novčanih obveza i pravne posljedice zakašnjenja s plaćanjem*. Prema tome, ako je ugovorena obročna otplata duga, navedeni rokovi se računaju i promatraju za svaki pojedini obrok zasebno, a pravne posljedice kašnjenja (zatezne kamate

i posebne naknade) odnose se na svaki obrok pojedinačno. To znači da na svaki dospjeli obrok teku zatezne kamate i nastaje obveza plaćanja posebne naknade. Iz tog se razloga **u slučaju sklapanja ugovora o kupoprodaji s obročnom otplatom cijene rokovi ispunjenja novčanih obveza, propisani ZFPPN-om, kao i pravne posljedice zakašnjenja s plaćanjem, primjenjuju na svaki obrok zasebno.**

Rokovi ispunjenja novčanih obveza mogu biti ustanovljeni i posebnim propisima. Primjer takva propisa jest Zakon o zabrani nepoštenih trgovačkih praksi u lancu opskrbe hranom (Nar. nov., br. 117/17. i 52/21.).